

SORITES NEMZETSÉG A MÁNYI SZARMATÁBAN

Írta: KORECZNÉ LAKY ILONA

A Mány 44-tp.sz. fúrás (1. ábra) 10 m-nyi pleisztocén képződménysor alatt 187,3 m-ig szarmata rétegeket harántolt. A rétegsor 31,40—31,70 m-ig terjedő miliolinás, oolitos mészkövében JÁMBOR Á. sok, *Peneroplis*-hoz hasonló Nagyforaminiferát figyelt meg. Mivel ezek jelenléte ellentétben állt a magyarországi szarmata tenger sótartalom-viszonyaival, ezért felkért a minta részletesebb mikropaleontológiai vizsgálatára. Az orientált vékonycsiszolatok alapján megállapítható, hogy a kérdéses Foraminifera a *Sorites* (EHRENBERG 1840) nemzetségbe sorolható és felismerése hazai szarmata lerakódásainkban új adatot jelent.

LEHMANN R. (1961) recens anyagból ismertette a *Sorites* nemzetséget. Véleménye szerint a *Sorites*-nél a házépítésnek 3 fejlődési stádiuma különíthető el (2. ábra).

1. Embrionális apparátus, mely a kezdőkamrából és az ezt követő kamrákból áll (a).

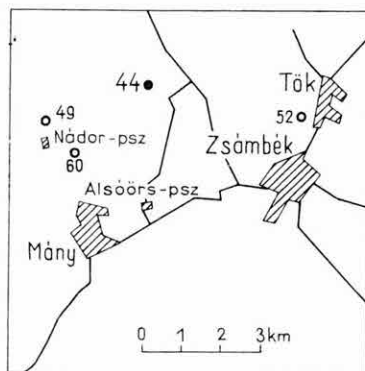
2. *Peneroplis* stádium, mely a spirálisan elhelyezkedő kamrákból épül fel (b).

3. Ciklikus stádium, mely a ciklikusan egymásra következő kamrák sorozata (c).

A fiatal kamrák másodlagosan mellékkamrácskákra tagoltak. A kamrácskák (d) nagyon szabályosak, majdnem gyűrű alakúak. A kezdőkamra golyó alakú.

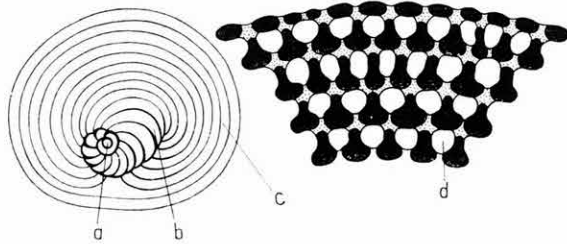
CUSHMAN (1950) rendszere szerint a *Sorites* nemzetség a *Peneroplidae* családba tartozik. Figyelembe véve a nemzetségek fejlődési sorát a családon belül, a legprimitívebb nemzetség a *Peneroplis*, melynek kamrái osztatlanok (3. ábra 1.). Az *Archaias* kamrái már egyszerűen tagoltak (3. ábra 2.), a *Sorites* kamrái pedig gyűrű alakú kamrácskákra osztottak (3. ábra 3.). A kamrácskákra osztott házfelépítésű nemzetségek határozott sorozatot alkotnak. Az *Archaias*-ból kiindulva, *Sorites*, *Amphisorus*, *Marginopora*, *Orbitolites* a sorozat nemzetségei.

Vizsgálati anyagunkból különböző síkú metszeteket készítettünk. Az equatoriá-

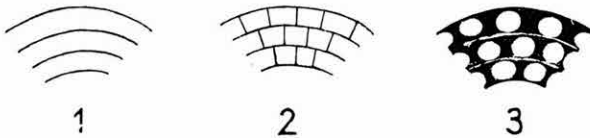
1. ábra. A vizsgált fúrás helye, JÁMBOR Á. vázlatja alapján

Fig. 1. Location of the borehole studied after a sketch by A. JÁMBOR

2. ábra. *Sorites* kifejlett példánya a fejlődési szakaszok megjelölésével (a, b, c) és a kamrácskákra (d) tagolt belső felépítés LEHMANN R. vázlatja alapján

Fig. 2. *Sorites*, adult specimen, indicating the stages of development (a, b, c) and the inner structure, with its division in chamberlets (d), after a sketch by R. LEHMANN

3. ábra. A *Peneroplis* (1), *Archaias* (2) és *Sorites* (3) kamráinak vázlatja

Fig. 3. Drawings of the chamberlets of *Peneroplis* (1), *Archaias* (2) and *Sorites* (3)

dányaink valószínűleg a *Sorites marginalis* (LAMARCK) fajjal azonosak. A kezdő kamraapparátus azzal teljesen megegyező. A gyűrű alakú kamrácskákra tagolt ciklikus kamrák megjelenése szintén erre utal.

A *Sorites* imperforált, meszházú, sekély melegvizű tengerek korallzátony övéből, oligocéntól máig ismert nemzetség.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CUSHMAN, J. A. 1950: Foraminifera their classification and economic use. — Harvard University Press. pp. 242—248.
- EHRENBERG, C. G. 1840: Über die Bildung der Kreidefelsen und des Kreidemergels durch unsichtbare Organismen. — Physikalische Abhandlungen der Königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. (Jahrg. 1838). p. 120.
- ELLIS, B. F. et MESSINA, A. R. 1940—1960: Catalogue of Foraminifera. — The American Museum of Natural History New York.
- LAMARCK, J. B. 1816: Historie naturelle des animaux sans Vertébrés. — Verdière. Paris. 2. p. 196.
- LEHMANN, R. 1961: Strukturanalyse einiger Gattungen der Subfamilie Orbitolininae. — Eclogae Geologicae Helvetiae, 54. 2. pp. 633—647.

lis metszeten a LEHMANN-féle stádium jól felismerhető (I. tábla 1., 2. ábra; II. tábla 1—4. ábra).

Az embrionális apparátust, mely a kezdőkamrából és az ezt követő kamrákból áll, az I. tábla 1. ábra és II. tábla 4. ábra jól szemlélteti. Példányunk mikroszférás „B” forma. A golyó alakú kezdőkamrát egy sor kamra veszi körül, majd a spirálisan felszavarodó kamrasorok következnek (Peneroplis stádium I. tábla 1., 2. ábra; II. tábla 1—3. ábra). A Peneroplis stádium 10—15 kamrasorból áll. Ezt követik a ciklikus kamrák, melyek gyűrű alakú kamrácskákra tagoltak (I. tábla 1., 2. ábra; II. tábla 1., 2. ábra). Axiális metszetben a kezdőkamrától kiindulva a kamrák a peremek felé kiszélesednek (I. tábla 3., 4., 5. ábra). Pél-

THE GENUS *SORITES* IN THE SARMATIAN OF MÁNY

by

I. KORECZ-LAKY

Under a 10 m-thick Pleistocene sequence, down to 187,30 m, Sarmatian layers were cut in the borehole Mány No 44. Between 31,40 and 31,70 m, in the milioline-bearing, oölitic limestone, we found many *Peneroplis*-like larger foraminifera specimens. Since their presence was inconsistent with the salinity patterns of the Sarmatin sea in Hungary, the sample were studied in detail. The analysis of oriented thin sections permitted to identify these foraminifera with the genus *Sorites* (EHRENBURG 1840), and their recognition in the Sarmatian sediments of this country is a new result.

I. Tábla — Plate I.

56×

1. *Sorites marginalis* (LAMARCK). Embrionális apparátus, Peneroplis stádium. — Embryonic apparatus, Peneroplis stage.
2. *Sorites* metszet. — Cross-section of *Sorites*.
- 3–5. Különböző irányú *Sorites* metszetek. — Cross-sections of various directions in *Sorites*.

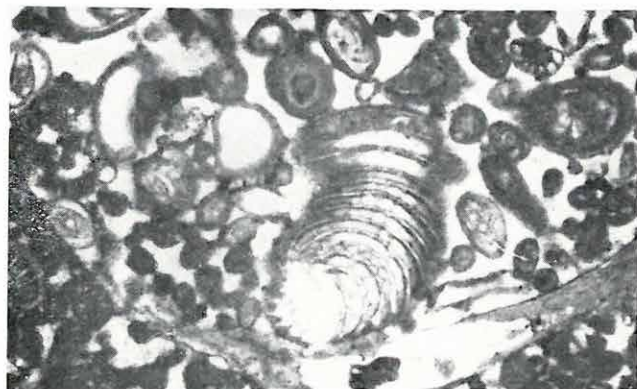
Foto: KISS JÚLIA

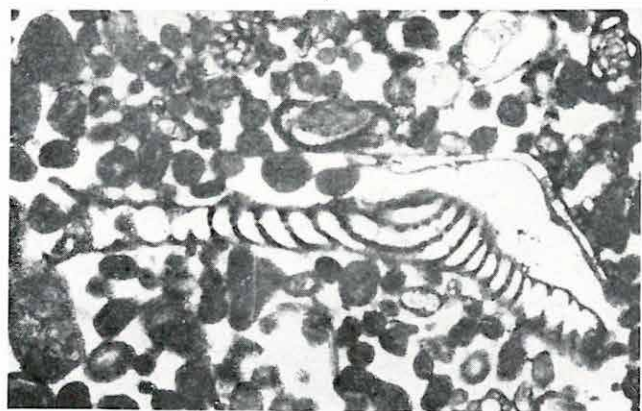
1

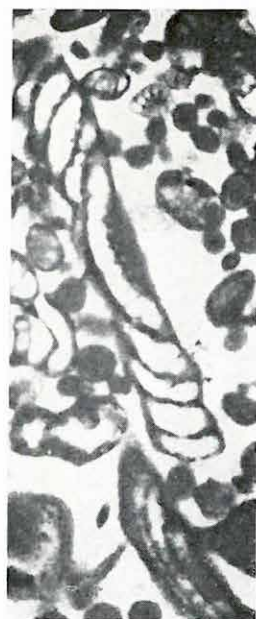
4

2

3

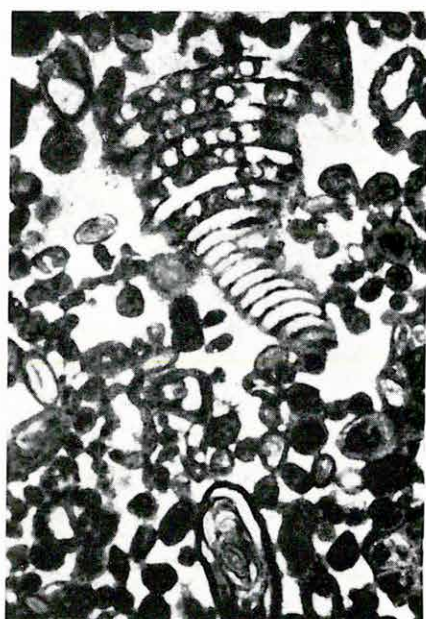
5

II. Tábla — Plate II.

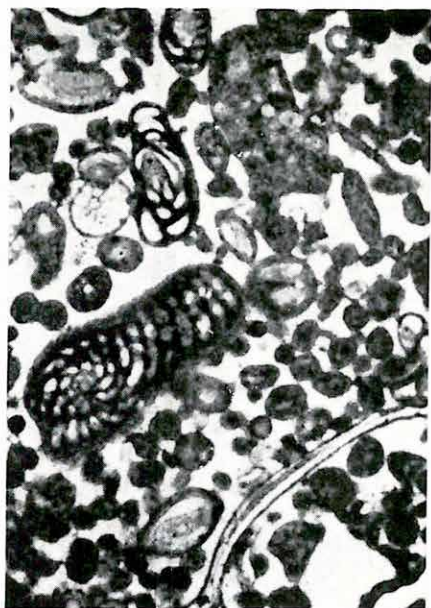
- 1—2. *Sorites marginalis* (LAMARCK). Peneroplis és ciklikus stádium. — Peneroplis and cyclic stages. (1:126×; 2: 56×)
3. *Sorites* metszet. — Cross-section of *Sorites*. (56×)
4. *Sorites marginalis* (LAMARCK). Embrionális apparátus. — Embryonic apparatus. (126×)

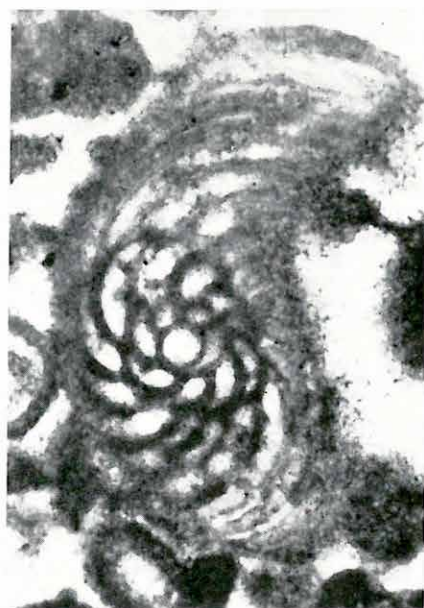
1

2

3

4

